

TRIANGELI-KESKUSTELU

Tutkijan puheenvuoro

TEEMA: Pandemian opit – resilientti koulu

Kohti koronan jälkeistä koulua

Koronapandemia nosti esiin uusia piirteitä suomalaisen koulutusjärjestelmän toimivuudesta. Koulun ekosysteemin vahvistaminen vaatii henkilöstön koulutusta ja edellyttää systeemistä tarkastelua.

Koulutus on keskeinen suomalaisten hyvinvointia lisäävä tekijä niin yksilön kuin koko yhteiskunnan kannalta. Koronapandemia on kuitenkin haastanut koulutusjärjestelmämme toimivuuden poikkeusoloissa. Laadukkaan koulutuksen tasapuolinen saavutettavuus ja koulutukseen osallistuminen ovat olleet selvästi uhattuina. Myös riski koulutuksen keskeyttämiseen, erityisesti heikoimmassa asemassa olevien ja oppimisen ongelmista kärsivien lasten ja nuorten keskuudessa, on kasvanut.

Näistä syistä tulee tarkastella, miten pandemia on vaikuttanut koulutuksen toimijoihin ja miten koulutusjärjestelmämme pandemiasta toipuu. On myös tarkasteltava, millä tavoin koulujärjestelmän tulee vahvistaa koko kouluyhteisön resilienssiä eli kriisistä selviytymistä ja palautumista sekä kriisinkestävyyttä valmistautuessa tuleviin kriiseihin.

Suomessa pandemian ensimmäisessä aallossa keväällä 2020 koulut suljettiin kahdeksaksi viikoksi. Yhdessä yössä siirryttiin etäopetukseen. Etäopetus jatkui erityisesti toisella asteella ja korkea-asteella vielä kaksi vuotta, ja perusopetuksen toimivuutta koeteltiin toistuvilla karanteeneilla.

Koulujen ja kotien resurssit jakautuivat epätasaisesti etäopetuksessa vaadittavien nettiyhteyksien ja laitteiden saatavuuden sekä vaadittavien taitojen suhteen. Rehtoreiden ja opettajien työhön liittyvä kuormitus kasvoi, työuupumus kaksinkertaistui ja työntö laski (Pöysä ym., 2021; Salmela-Aro ym., 2022), vaikkakaan muutokset eivät olleet samanlaisia kaikille opettajille. Lisäksi rehtorit toivat esille hallinnon taholta tulleet epäselvät ja nopeasti muuttuvat ohjeistukset, jotka lisäsivät työmäärää ja koko kouluyhteisön kuormitusta (Elomaa ym., 2022; Salmela-Aro ym., 2021).

Koronapandemian aikana oppilaiden opiskeluun käyttämä aika viikossa romahti, oppimistulosten kehitys hidastui (Lerkanen ym., 2022) ja pahoinvointi lisääntyi (Salmela-Aro ym., 2021). Oppilaat kokivat yksinäisyyttä ja kaipasivat koulukavereitaan (Pöysä ym., 2022a; Salmela-Aro ym., 2021). Myös perheiden hyvinvointi oli koetuksella, ja vanhempien resurssit ohjata etäopiskelua kotona vaihtelivat suuresti (Sorkkila & Aunola, 2021).

Kokemukset ovat olleet kuitenkin hyvin yksilöllisiä. Koronapandemia on selkeästi osoittanut polarisaation yksilöiden hyvinvoinnissa ja työkuormituksen kokemuksessa. Oli opettajia, jotka raportoivat löytäneensä työn uudelleen kuormituksesta huolimatta (Pöysä ym. 2022b). Samoin osa rehtoreista tuunasi työtään heti pandemian alkaessa, ja heillä työn imu tuolloin jopa lisääntyi (Toyama ym., 2022).

Pienelle joukolla oppilaita etäopetus sopi, mikä heijastui opiskeluun ja hyvinvointiin. Osalla oppilaista kouluun josta lisääntyi: alakoulussa 26 prosenttia ja yläkoulussa 16 prosenttia oppilaista raportoi suurempaa kouluun etäopetuksen aikana (Salmela-Aro ym., 2021).

”Jotta koulun henkilöstöllä on kykyä toimia proaktiivisesti ja joustavasti ja vastata oppilaiden tarpeisiin kaikissa olosuhteissa, se tarvitsee koulutusta ja tukirakenteita kouluyhteisöön.”

Valitettavasti valtaosalla lukiolaisista uupumus lisääntyi dramaattisesti. Uupumuksen lisääntyminen oli tunnistettu jo ennen pandemiaa, ja pandemia vahvisti kielteistä kehitystä entisestään (Read ym., 2022). Perheiden kohdalla myönteiset kokemukset liittyivät perheen lisääntyneeseen yhteiseen aikaan (Sorkkila & Aunola, 2021).

COVID-19-pandemiasta toipuminen edellyttää resilienssiä. Resilienssi on yhteiskunnan eri järjestelmien kykyä kestää ja toipua merkittävistä haasteista, jotka uhkaavat sen vakautta, elinkelpoisuutta tai kehitystä (Masten & Motti-Stefanidi, 2020). Koulujärjestelmän kohdalla tämä tarkoittaa sekä koko järjestelmän että yksit-

täisen koulun oppimis- ja sopeutumiskykyä sekä kykyä ja tahtoa organisoida toimintaa uudella tavalla.

Pandemia on nostanut esiin tarpeen tarkastella myös koulutusta koskevan lainsäädännön puutteita sekä alueellisten ratkaisujen ja rajoitusten moninaisuutta ja niihin liittyviä seurauksia (Salminen, 2020). Koulua koskevan lainsäädännön, poliittisen ohjauksen ja resurssien jaon tulisi tukea resilienssiä.

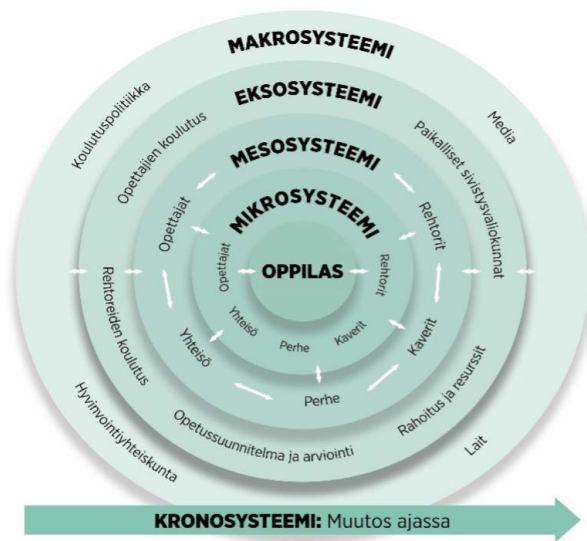
Koronapandemia on selkeästi tuonut esille koko koulun ekosysteemin merkityksen. Koulun henkilöstö tarvitsee koulutusta ja tukirakenteita kouluyhteisöön, jotta sillä on kykyä toimia proaktiivisesti ja joustavasti sekä vastata oppilaiden koulutuksellisiin, sosiaalisiin ja psykologisiin tarpeisiin kaikissa olosuhteissa.

Emme voi tarkastella pandemian vaikutuksia siiloissa, vaan tarvitsemme systeemistä tarkastelua. Strategisen tutkimusneuvoston rahoittamassa Resilientti koulu ja koulutus (EduRESCUE) -konsortiossa lähestytään pandemiasta toipumista ja koulutussektorin joustavaa suuntautumista tulevaisuuteen yksilöiden, kouluyhteisöjen, opettajien ja rehtorien koulutuksen, koulusektoria koskevan lainsäädännön sekä poliittisen ohjauksen välisen vuorovaikutuksen kautta (kuvio 1).

EduRESCUE tukee koulutusta ja koulutuksen järjestämistä koskevan lainsäädännön ja päätöksenteon muutoksia, edistää niiden kustannustehokasta toimeenpanoa ja toteuttaa kriisin jälkeistä toipumista. Konsortion tavoite on, että suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa voidaan edistää yksilön oikeuksia, tasa-arvoa ja koulutuksesta syrjäytymättömyyttä sekä parantaa laadukkaan koulutuksen saavutettavuutta kaikissa olosuhteissa. ●

KUVIO 1.

Koulutuksen ekosysteemi EduRESCUE-hankkeessa.

EduRESCUE – Resilientti koulu ja koulutus -hanketta rahoittaa strategisen tutkimuksen neuvosto (STN), joka toimii Suomen Akatemian yhteydessä (nro. 345196 ja nro. 345264).

MARJA-KRISTIINA LERKKANEN
Kasvatustieteen professori,
Jyväskylän yliopisto
STN PANDEMICS-ohjelman
EduRESCUE-konsortion johtaja

KATARIINA SALMELA-ARO
Akateemiaprofessori,
Helsingin yliopisto
STN PANDEMICS-ohjelman
EduRESCUE-konsortion varajohtaja

LÄHTEET

Elomaa, M., Pakarinen, E., Eskelä-Haapanen, S., & Lerkkanen, M.-K. (2022). Principals' work during the COVID-19 pandemic: Crise- and remote leadership. Teoksessa R. Ahtiala ym. (toim). *Leadership in educational contexts in Finland: Theoretical and empirical perspectives*. Kirjan luku. Springer. Hyväksytty julkaistavaksi.

Toyama, H., Upadyaya, K., & Salmela-Aro, K. (2022). Job crafting and well-being among school principals: The role of basic psychological needs satisfaction and frustration. *European Management Journal*. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2021.10.003>

Lerkkanen, M.-K., Pakarinen, E., Salminen, J., & Torppa, M. (2022). Reading and Math Skills Development among Finnish Primary School Children before and after COVID-19 School Closure. Lähetetty arvioitavaksi.

LÄHTEET

Masten, A. S., & Motti-Stefanidi, F. (2020). Multisystem resilience for children and youth in disaster: Reflections in the context of COVID-19. *Adversity and Resilience Science, 1*(2), 95–106.

Pöysä, S., Pakarinen, E., & Lerkkanen, M.-K. (2021). Patterns of teachers' occupational well-being during the COVID-19 pandemic: Relations to experiences of exhaustion and recovery, and interactional styles of teaching. *Frontiers in Education, 6*:699785.

Pöysä, S. Pakarinen, E., & Lerkkanen, M.-K. (2022a). Psykososiaaliselta hyvinvoinniltaan erilaisten oppilaiden kokemuksia koronapandemian aikaisesta etäopetuksesta. Lähetetty arvioitavaksi.

Pöysä, S. Pakarinen, E., & Lerkkanen, M.-K. (2022b). Profiles of work engagement and work-related effort and reward among teachers: Associations to occupational well-being and leader–follower relationship during the COVID-19 pandemic. *Frontiers in Psychology, 13*, Article 861300.

Read, S., Hietajärvi, L., & Salmela-Aro, K. (2022). School burnout trends and sociodemographic factors in Finland 2006-2019. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. <https://doi.org/10.1007/s00127-022-02268-0>

Salmela-Aro, K., Upadyaya, K., Vinni-Laakso, J. & Hietajärvi, L. (2021). Adolescents' longitudinal school engagement and burnout before and during COVID-19: The role of socio-emotional skills. *Journal of Research on Adolescence, 31*, 796-807.

Salmela-Aro, K., Upadyaya, K., Ronkainen, I., & Hietajärvi, L. (2022). Study burnout and engagement during COVID-19 among university students: The role of demands, resources and psychological needs. *Journal of Happiness Studies*.

Salminen, J. (2020). Finsk krishantering i fredstid — beredskapslagen tillämpas för första gången. *Svensk Juristtidning, 105*, 1116-1129.

Sorkkila, M., & Aunola, K. (2021). Resilience and parental burnout among Finnish parents during the COVID-19 pandemic: Variable and person-oriented approaches. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families, 30*(2), 139–147.

